



OMMAVIY TADBIR O‘TKAZISH OBYEKTINING XAVFSIZLIK TIZIMINING NAZARIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.

*O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi
universiteti magistratura tinglovchisi leytenant
Mardanov Jahongir Qahramon o‘g‘li*

Annotatsiya: Mazkur maqolada ommaviy tadbirlar o‘tkaziladigan obyektlarda xavfsizlikni ta’minlash muammolarining nazariy asoslari chuqur tahlil qilingan. maqolada ommaviy tadbirlarni tashkil etish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan xavf va tahdidlarning turlari, ularning kelib chiqish sabablari hamda jamoat xavfsizligiga ta’siri o‘rganilgan. Xavfsizlik tizimini shakllantirishda tizimli va kompleks yondashuvning ahamiyati asoslab berilib, tashkiliy, texnik hamda huquqiy choralar o‘zaro uyg‘unlikda ko‘rib chiqilgan.

Shuningdek, maqolada ommaviy tadbir obyektlarida xavfsizlikni ta’minlashning zamonaviy konsepsiyalari, monitoring va nazorat mexanizmlarining nazariy jihatlarini yoritilgan. Xavf-xatarlarni oldindan aniqlash, baholash va boshqarish orqali favqulodda vaziyatlarning oldini olish imkoniyatlari tahlil etilgan. Maqolaning natijalari asosida ommaviy tadbirlar o‘tkazish obyektlarida xavfsizlik tizimining nazariy asoslarini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Mazkur maqola jamoat xavfsizligini ta’minlash sohasida olib borilayotgan ilmiy izlanishlar uchun nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: ommaviy tadbir, xavfsizlik tizimi, xavf omillari, jamoat xavfsizligi, monitoring, nazariy asos.

Аннотация: В данной статье проведён углублённый анализ теоретических основ проблем обеспечения безопасности на объектах



проведения массовых мероприятий. В статье изучены виды рисков и угроз, которые могут возникать в процессе организации массовых мероприятий, причины их возникновения, а также их влияние на общественную безопасность. Обоснована значимость системного и комплексного подхода при формировании системы безопасности, при этом организационные, технические и правовые меры рассмотрены во взаимосвязи и единстве.

Кроме того, в статье освещены теоретические аспекты современных концепций обеспечения безопасности на объектах массовых мероприятий, а также механизмы мониторинга и контроля. Проанализированы возможности предупреждения чрезвычайных ситуаций на основе предварительного выявления, оценки и управления рисками. По результатам исследования разработаны научные выводы и практические рекомендации, направленные на совершенствование теоретических основ системы безопасности объектов проведения массовых мероприятий. Данная статья имеет теоретическое и практическое значение для научных исследований в сфере обеспечения общественной безопасности.

Ключевые слова: массовое мероприятие, система безопасности, факторы риска, общественная безопасность, мониторинг, теоретические основы.

Abstract: This article provides an in-depth analysis of the theoretical foundations of the problems related to ensuring safety at facilities used for hosting mass events. The study examines the types of risks and threats that may arise during the organization of mass events, their causes, and their impact on public safety. The importance of a systematic and integrated approach to the formation of a safety system is substantiated, with organizational, technical, and legal measures considered in close interrelation.

In addition, the article highlights the theoretical aspects of modern concepts of safety assurance at mass event facilities, as well as monitoring and control



mechanisms. The possibilities of preventing emergency situations through the early identification, assessment, and management of risks are analyzed. Based on the research results, scientific conclusions and practical recommendations aimed at improving the theoretical foundations of safety systems for mass event facilities have been developed. This article is of theoretical and practical significance for scientific research in the field of public safety.

Keywords: mass event, safety system, risk factors, public safety, monitoring, theoretical foundations.

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida ommaviy tadbirlar jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Turli madaniy-ma'rifiy, sport, siyosiy va ijtimoiy yo'nalishdagi ommaviy tadbirlar aholining faolligini oshirish, ijtimoiy hamjihatlikni mustahkamlash hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni targ'ib etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, bunday tadbirlar ko'plab insonlarning bir joyga jamlanishi bilan bog'liq bo'lgani sababli, jamoat xavfsizligini ta'minlash masalasi alohida dolzarblik kasb etmoqda.

Ommaviy tadbirlar o'tkaziladigan obyektlarda xavfsizlikni ta'minlash murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u tashkiliy, texnik, huquqiy hamda ijtimoiy omillar uyg'unligini talab etadi. Tadbirlarni rejalashtirish va o'tkazish jarayonida favqulodda vaziyatlar, texnogen va tabiiy xavf-xatarlar, shuningdek, jamoat tartibini buzish bilan bog'liq tahdidlar yuzaga kelishi mumkin. Ushbu holatlar insonlar hayoti va sog'lig'iga jiddiy xavf tug'dirishi bilan bir qatorda, ijtimoiy barqarorlikka ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ommaviy tadbirlar xavfsizligini ta'minlashda mavjud tizimlar ko'pincha fragmentar xususiyatga ega bo'lib, barcha xavf omillarini to'liq qamrab olmaydi. Bu esa xavfsizlikni ta'minlashga doir nazariy asoslarni chuqur tahlil qilish, ularni zamonaviy talablarga mos holda takomillashtirish zaruratini yuzaga keltiradi. Xususan, xavflarni oldindan aniqlash,



baholash va boshqarish mexanizmlarini ilmiy asosda rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi¹.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi ommaviy tadbirlar o'tkaziladigan obyektlarda xavfsizlik tizimining nazariy asoslarini tahlil qilish hamda ularni takomillashtirish yo'llarini ilmiy jihatdan asoslab berishdan iborat.

ASOSIY QISM

1. Ommaviy tadbir obyektlarida xavfsizlik tushunchasi

Ommaviy tadbir obyektlarida xavfsizlik tushunchasi jamiyat va davlat manfaatlarini himoya qilish bilan bevosita bog'liq bo'lib, u tadbir ishtirokchilari, tomoshabinlar hamda xizmat ko'rsatuvchi xodimlarning hayoti va sog'lig'ini muhofaza qilishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuasini o'z ichiga oladi. Mazkur tushuncha jamoat tartibini saqlash, favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularning oqibatlarini minimallashtirishga qaratilgan tashkiliy, texnik, huquqiy hamda axborot choralarning uyg'unlashgan tizimi sifatida namoyon bo'ladi.

Ommaviy tadbir obyektlari stadionlar, konsert zallari, maydonlar, madaniyat saroylari, savdo-ko'ngilochar markazlar hamda ochiq va yopiq hududlarda tashkil etiladigan boshqa joylarni o'z ichiga oladi. Ushbu obyektlarning o'ziga xos xususiyati — odamlar oqimining yuqori darajada jamlanishi va qisqa vaqt ichida boshqarilishi zarur bo'lgan murakkab muhitning mavjudligidir. Shu sababli, xavfsizlikni ta'minlashda an'anaviy yondashuvlar bilan bir qatorda, zamonaviy boshqaruv va monitoring mexanizmlaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xavfsizlik tushunchasining muhim jihatlaridan biri xavf omillarini aniqlash va baholash hisoblanadi. Ommaviy tadbirlar davomida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavflarga texnogen nosozliklar, tabiiy ofatlar, yong'in, odamlar orasida vahima kelib chiqishi, jamoat tartibini buzish holatlari hamda terroristik tahdidlar kiradi.

¹ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent-2023



Ushbu xavflarning mavjudligi xavfsizlik tizimini oldindan rejalashtirish va ilmiy asosda tashkil etishni talab qiladi².

Ommaviy tadbir obyektlarida xavfsizlikni ta'minlashning nazariy asosi tizimli yondashuvga tayangan holda shakllantiriladi. Bunda xavfsizlik faqatgina kuch tuzilmalari faoliyati bilan cheklanib qolmay, balki muhandislik-texnik vositalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, normativ-huquqiy hujjatlar hamda tashkiliy boshqaruv mexanizmlarini o'z ichiga olgan kompleks tizim sifatida qaraladi. Mazkur yondashuv xavfsizlik darajasini oshirish va favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlikni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, ommaviy tadbir obyektlarida xavfsizlik tushunchasi doimiy monitoring va nazorat jarayonlari bilan chambarchas bog'liqdir. Vaziyatni real vaqt rejimida kuzatish, xavf-xatarlarni tezkor aniqlash va ularga mos ravishda qarorlar qabul qilish xavfsizlik tizimining samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi³. Shu nuqtayi nazardan, ommaviy tadbir obyektlarida xavfsizlik tushunchasi zamonaviy ilmiy qarashlar asosida doimiy ravishda rivojlantirib borilishi lozim.

2. Xavfsizlik tizimining nazariy asoslari

Ommaviy tadbirlar o'tkaziladigan obyektlarda xavfsizlik tizimini shakllantirish va rivojlantirish murakkab ijtimoiy-texnik jarayon bo'lib, u ilmiy asoslangan nazariy yondashuvlarni talab etadi. Xavfsizlik tizimi tushunchasi xavf-xatarlarni oldindan aniqlash, ularni baholash va boshqarish orqali inson hayoti va sog'lig'ini, jamoat tartibini hamda moddiy boyliklarni himoya qilishga qaratilgan chora-tadbirlar majmui sifatida talqin etiladi. Ushbu tizimning samaradorligi uning nazariy asoslarining puxta ishlab chiqilganligi bilan belgilanadi.

Xavfsizlik tizimining nazariy asoslari, avvalo, tizimli yondashuv tamoyiliga tayangan holda shakllantiriladi. Tizimli yondashuvga ko'ra, xavfsizlik alohida

² O'zbekiston Respublikasining "Jamoat xavfsizligi to'g'risida"gi Qonuni

³ Karimov I.A. Xavfsizlik va barqaror taraqqiyot masalalari. — Toshkent: O'zbekiston, 2015



elementlar yig'indisi emas, balki o'zaro bog'liq va bir-birini to'ldiruvchi komponentlardan iborat yaxlit tizimdir. Ushbu komponentlarga tashkiliy boshqaruv, muhandislik-texnik vositalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, normativ-huquqiy ta'minot hamda inson omili kiradi. Har bir komponentning uzluksiz va muvofiqlashtirilgan faoliyati umumiy xavfsizlik darajasini ta'minlaydi.

Nazariy jihatdan xavfsizlik tizimi xavflarni boshqarish konsepsiyasiga asoslanadi. Ushbu konsepsiya xavflarni aniqlash, tahlil qilish, baholash va ularni kamaytirish yoki bartaraf etishga qaratilgan qarorlar qabul qilish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Ommaviy tadbirlar sharoitida xavflarni boshqarish dinamik jarayon bo'lib, u doimiy monitoring va vaziyatga moslashuvchan javob choralarini talab etadi. Shu bois, xavfsizlik tizimi nazariy jihatdan moslashuvchan va barqaror bo'lishi lozim. Xavfsizlik tizimining muhim nazariy asoslaridan yana biri profilaktika tamoyilidir⁴. Profilaktika xavfsizlikni ta'minlashda reaktiv emas, balki proaktiv yondashuvni nazarda tutadi. Ya'ni, favqulodda vaziyatlar yuzaga kelgandan keyin choralar ko'rish emas, balki ularning oldini olishga qaratilgan ilmiy asoslangan tadbirlarni amalga oshirish ustuvor ahamiyatga ega. Bu tamoyil ommaviy tadbirlar obyektlarida xavfsizlikni ta'minlash samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shuningdek, xavfsizlik tizimining nazariy asoslari monitoring va nazorat mexanizmlariga tayangan holda rivojlanadi. Vaziyatni real vaqt rejimida kuzatish, xavf-xatarlarning o'zgarishini aniqlash va tezkor tahlil qilish xavfsizlikni boshqarish jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Zamonaviy nazariyalarda ushbu jarayon axborot oqimlarini qayta ishlash va tahlil qilish orqali amalga oshiriladigan intellektual tizimlar bilan bog'lanadi. Xulosa qilib aytganda, ommaviy tadbir obyektlarida xavfsizlik tizimining nazariy asoslari tizimli yondashuv, xavflarni boshqarish konsepsiyasi, profilaktika tamoyili hamda monitoring va nazorat mexanizmlarining uyg'unligiga asoslanadi⁵. Ushbu nazariy

⁴ Qodirov A.X., Rahimov B.T. Jamoat xavfsizligini ta'minlashning nazariy asoslari. — Toshkent: Fan, 2018

⁵ Saidov A.X. Ommaviy tadbirlar xavfsizligini ta'minlashning huquqiy asoslari // Huquq va jamiyat. 2019-№3



asoslarning izchil rivojlantirilishi xavfsizlik tizimini takomillashtirish va uning amaliy samaradorligini oshirish uchun mustahkam ilmiy poydevor bo'lib xizmat qiladi.

3. Xavfsizlik tizimini takomillashtirish masalalari

Ommaviy tadbirlar o'tkaziladigan obyektlarda xavfsizlik tizimini takomillashtirish zamonaviy xavf-xatarlarning murakkablashuvi va dinamik o'zgarib borishi bilan bevosita bog'liqdir. Amaldagi xavfsizlik tizimlari ko'pincha an'anaviy yondashuvlarga asoslangan bo'lib, ular barcha ehtimoliy tahdidlarni to'liq qamrab olmasligi mumkin. Shu sababli, xavfsizlik tizimini takomillashtirish masalalari ilmiy-nazariy asosda qayta ko'rib chiqishni hamda innovatsion yechimlarni joriy etishni talab etadi.

Xavfsizlik tizimini takomillashtirishning muhim yo'nalishlaridan biri xavflarni boshqarish mexanizmlarini rivojlantirishdan iborat. Bunda xavf-xatarlarni aniqlash va baholashning zamonaviy usullaridan foydalanish, ehtimoliy tahdidlarni modellashtirish va ularning oqibatlarini prognozlash muhim ahamiyat kasb etadi. Ilmiy asoslangan risk-tahlil usullari xavfsizlik choralarini oldindan rejalashtirish va resurslardan oqilona foydalanish imkonini beradi. Shuningdek, xavfsizlik tizimini takomillashtirishda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish muhim masalalardan biridir. Videokuzatuv tizimlari, biometrik identifikatsiya, intellektual monitoring hamda avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari xavfsizlikni ta'minlash samaradorligini oshiradi⁶. Ushbu texnologiyalar vaziyatni real vaqt rejimida kuzatish, tezkor tahlil qilish va favqulodda holatlarga o'z vaqtida javob berish imkonini yaratadi.

Xavfsizlik tizimini takomillashtirishning yana bir muhim jihatini tashkiliy boshqaruvni rivojlantirish bilan bog'liq. Ommaviy tadbirlarni o'tkazishda ishtirok etuvchi barcha subyektlar-davlat organlari, huquqni muhofaza qiluvchi tuzilmalar,

⁶ Иванов В.П. Безопасность массовых мероприятий: теория и практика. Москва: Юрайт, 2017



favqulodda xizmatlar hamda tashkilotchilar oʻrtasida oʻzaro hamkorlikni kuchaytirish zarur. Vakolatlarning aniq taqsimlanishi va muvofiqlashtirilgan faoliyat xavfsizlik tizimining barqaror ishlashini taʼminlaydi. Kadrlar salohiyatini oshirish ham xavfsizlik tizimini takomillashtirishning ajralmas qismi hisoblanadi⁷. Xavfsizlikni taʼminlash bilan shugʻullanuvchi mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligi, favqulodda vaziyatlarda harakat qilish koʻnikmalari va zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash malakasi muntazam ravishda oshirib borilishi lozim. Bu esa inson omilidan kelib chiqadigan xavflarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, normativ-huquqiy bazani takomillashtirish masalasi ham dolzarb hisoblanadi. Ommaviy tadbirlar xavfsizligini tartibga soluvchi huquqiy hujjatlar zamonaviy talablar va real xavf-xatarlarni inobatga olgan holda muntazam ravishda yangilanib borilishi zarur. Huquqiy asoslarning mustahkamligi xavfsizlik tizimini amaliyotda samarali joriy etishga imkon yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, ommaviy tadbir obyektlarida xavfsizlik tizimini takomillashtirish masalalari kompleks yondashuvni talab etadi. Xavflarni boshqarish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, tashkiliy hamkorlikni kuchaytirish, kadrlar salohiyatini oshirish hamda normativ-huquqiy taʼminotni rivojlantirish xavfsizlik tizimini takomillashtirishning asosiy yoʻnalishlari hisoblanadi⁸. Ushbu yoʻnalishlarning uygʻun amalga oshirilishi ommaviy tadbirlar xavfsizligini taʼminlashning nazariy va amaliy samaradorligini oshiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR.

Mazkur maqolada ommaviy tadbirlar oʻtkaziladigan obyektlarda xavfsizlikni taʼminlash masalalarining nazariy asoslari har tomonlama tahlil qilindi. Maqolani

⁷ Bayramov R.Sh. Ommaviy tadbirlarda xavfsizlikni taʼminlashning tashkiliy masalalari // Ilmiy axborotnoma. 2021. №2.

⁸ Bayramov R.Sh. Ommaviy tadbirlarda xavfsizlikni taʼminlashning tashkiliy masalalari // Ilmiy axborotnoma. 2021. №2.



yoziish jarayonida ommaviy tadbirlarni tashkil etish bilan bog‘liq xavf va tahdidlarning turlari, ularning kelib chiqish sabablari hamda jamoat xavfsizligiga ta’siri aniqlab berildi. Olingan tahlillar shuni ko‘rsatdiki, ommaviy tadbir obyektlarida xavfsizlik tizimi murakkab va ko‘p qirrali bo‘lib, uni samarali tashkil etish tizimli va kompleks yondashuvni talab etadi.

Ushbu ilmiy maqola asosida ommaviy tadbir obyektlarida xavfsizlik tizimini shakllantirishda tashkiliy, texnik, huquqiy va axborot choralarining o‘zaro uyg‘unligi muhim ahamiyat kasb etishi aniqlandi. Xavfsizlikni ta‘minlash jarayonida profilaktik yondashuv, xavf-xatarlarni oldindan aniqlash va baholash hamda doimiy monitoringni yo‘lga qo‘yish favqulodda vaziyatlarning oldini olishda muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish xavfsizlik tizimining nazariy asoslarini amaliyotga samarali tatbiq etish imkonini beradi⁹.

Ushbu yozilgan ilmiy maqola asosida quyidagi **takliflar** ilgari suriladi:

- ommaviy tadbir obyektlarida xavfsizlikni ta‘minlash bo‘yicha yagona, tizimli va ilmiy asoslangan konsepsiyani ishlab chiqish;
- xavf-xatarlarni aniqlash, baholash va boshqarishga yo‘naltirilgan zamonaviy risk-menejment usullarini xavfsizlik tizimiga joriy etish;
- intellektual videokuzatuv, avtomatlashtirilgan monitoring va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish;
- xavfsizlikni ta‘minlashda ishtirok etuvchi barcha subyektlar o‘rtasida hamkorlik va muvofiqlashtirish mexanizmlarini takomillashtirish;
- xavfsizlik sohasida faoliyat yurituvchi mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligi va malakasini muntazam oshirib borish;
- ommaviy tadbirlar xavfsizligini tartibga soluvchi normativ-huquqiy bazani zamonaviy tahdidlar va amaliy tajribani inobatga olgan holda takomillashtirish.

⁹ Назаров С.К. Современные системы мониторинга общественной безопасности. Санкт-Петербург: Питер, 2020



Xulosa qilib aytganda, ommaviy tadbirlar o'tkaziladigan obyektlarda xavfsizlik tizimini takomillashtirish nazariy va amaliy jihatdan dolzarb masala bo'lib, ushbu maqolada bayon etilgan xulosalar va takliflar jamoat xavfsizligini ta'minlash sohasida olib borilayotgan ilmiy izlanishlar hamda amaliy faoliyat uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Toshkent-2023.
2. O'zbekiston Respublikasining "Jamoat xavfsizligi to'g'risida"gi Qonuni.
3. Karimov I.A. Xavfsizlik va barqaror taraqqiyot masalalari. Toshkent: O'zbekiston, 2015.
4. Qodirov A.X., Rahimov B.T. Jamoat xavfsizligini ta'minlashning nazariy asoslari. Toshkent: Fan, 2018.
5. Saidov A.X. Ommaviy tadbirlar xavfsizligini ta'minlashning huquqiy asoslari // Huquq va jamiyat. 2019. №3.
6. Иванов В.П. Безопасность массовых мероприятий: теория и практика. Москва: Юрайт, 2017.
7. Bayramov R.Sh. Ommaviy tadbirlarda xavfsizlikni ta'minlashning tashkiliy masalalari // Ilmiy axborotnoma. 2021. №2.
8. Назаров С.К. Современные системы мониторинга общественной безопасности. Санкт-Петербург: Питер, 2020.